

УДК 336.581.2

Рибіцька А. В.

Львівська державна фінансова академія

ЗНАЧЕННЯ ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА І ПОЛІТИКА ЙОГО ФОРМУВАННЯ

У статті сформована необхідність використання суб'єктами господарювання позикового капіталу поряд із власним капіталом. Перелічено основні функції позикового капіталу, виділено та охарактеризовано основні етапи процесу формування по літці залучення позикових коштів підприємствами. Здійснений аналіз складу та структури поточних зобов'язань підприємств України за 2011-2012 роки.

Ключові слова: позиковий капітал, функції позикового капіталу, політика залучення позикового капіталу.

Постановка проблеми. Основною метою аналізу будь-якого аспекту фінансово-господарської діяльності підприємств є виявлення негативних для його фінансового стану тенденцій, а також пошук резервів підвищення ефективності діяльності. Результати фінансового аналізу є тим підґрунтям, на основі якого формується фінансова політика підприємства, розробляється сукупність заходів необхідних для реалізації поставленої перед фінансовим менеджментом мети. Аналогічно результати оцінки стану розрахунків підприємства дають можливість виявити недоліки в їх організації, намітити бажаний їх стан, визначити необхідні для цього шляхи удосконалення, одним з яких є використання залучених фінансових ресурсів.

А тому побудова правильної політики формування позикових коштів є однією з важливих функцій, яка спрямовується на забезпечення досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями питань щодо управління позиковим капіталом підприємств і його основними джерелами формування займається економіст О.В. Базартінова [1]. Питанню управління залученню запозичень суб'єктами господарювання приділяє значну увагу у своїх дослідженнях Г.І. Міокова [2]. А дослідженням структури капіталу та її оптимізації в сучасних умовах господарювання займається Г.А. Семенов [4] та Б.А. Райзберг [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на значні дослідження проведені у сфері управління позиковим капіталом підприємств недостатньо опрацьованими залишаються питання, пов'язані із створенням ефективної політики формування, управління та використання позикового капіталу.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення необхідності використання позикового капіталу суб'єктами господарювання поряд із власним капіталом та виділення основних етапів політики залучення позикового капіталу підприємствами в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Позикові фінансові ресурси відіграють винятково важливу роль в життєдіяльності будь-якого підприємства. Як відомо, будь-якому підприємству для нормальної діяльності потрібні так звані основні засоби і оборотні активи. Якщо єдиним джерелом покриття і тих і інших будуть власні ресурси підприємств, то це буде економічно не вигідно через те, що в силу різних причин потреба підприємства в оборотних активах коливається. При цьому можна виділити мінімальний рівень оборотних активів, який забезпечує діяльність підприємства, і змінну частину оборотних активів, потреба в якій існує лише в певні періоди часу. Коли змінна частина оборотних активів сформова-

на за рахунок лише власних джерел, то в моменти, коли потреба в оборотних коштах нижча середнього рівня їх надлишок буде «заморожуватися» у вигляді зростання обсягів власних товарів на складах, в той час, як ці кошти в цей же період могли б приносити прибуток, якщо були б потрачені на інші цілі. Через це кожне підприємство старається формувати змінну частину оборотного капіталу за рахунок позикових ресурсів.

Таким чином можна стверджувати, що застосування кредиту є необхідним елементом процесу функціонування ринкової економіки, а також чи не єдиним джерелом вирішення проблеми забезпечення стабільної, ритмічної роботи підприємств різних галузей народного господарства.

У зв'язку з цим виникає питання про формування ефективної політики залучення підприємством позикового фінансового капіталу, яка б максимізувала рентабельність підприємства, по можливості мінімізувала їхні витрати та забезпечувала результативну та ефективну діяльність в умовах жорсткої конкуренції. При формуванні такої політики залучення позикового фінансового капіталу підприємствами враховуються всі переваги та недоліки залучення позикового капіталу.

Крім того, на процес залучення позикового капіталу впливають також характерні ознаки та властивості, які відображаються в його функціях, що схематично зображені на рис. 1.

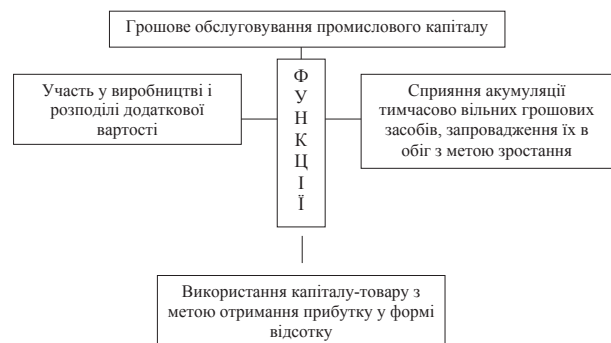

Рис. 1. Функції позикового капіталу

Гроші в умовах ринкової економіки стають носієм позикового капіталу. Через механізм його руху, зокрема через банки та ринок цінних паперів, формування якого зумовлюється перетворенням грошей у капітал, відкриваються можливості узгодити індивідуальні та колективні інтереси виробників, дещо згладити суперечності між соціальними класами та групами суспільства, забезпечити більшу рівномірність і збалансованість процесу розширеного відтворення.

Крім того, аналізуються можливі джерела формування позикового капіталу, які поділяються на

зовнішні та внутрішні. А також важливою складовою політики залучення позикового капіталу має бути проведення аналізу по галузі діяльності суміжних підприємств, які залучають позиковий капітал, виявлення їхніх помилок, пошуку правильних рішень виходу з тієї чи іншої ситуації щоб не допустити такого в майбутньому.

Тому процес формування політики залучення підприємством позикових коштів поділяється на певні етапи, які схематично можна відобразити наступним чином (рис. 2).

Метою першого етапу аналізу є виявлення обсягу, складу і форм залучення позикових коштів підприємства, а також оцінка ефективності їх використання.

Загалом перший етап включає в себе ще 5 етапів:

- вивчається динаміка загального обсягу залучення позикових коштів в попередньому періоді,
- визначаються основні форми залучення позикових засобів,
- визначається співвідношення обсягів використовуваних підприємством позикових коштів по періодах їх залучення.
- вивчається склад конкретних кредиторів підприємства й умови надання ними різноманітних форм фінансового і товарного (комерційного) кредитів.
- вивчається ефективність використання позикових коштів в цілому й окремих їхніх формах на підприємстві.

На другому етапі визначаються основні цілі залучення позикового капіталу (поповнення необхідного обсягу постійної частини оборотних активів; забезпечення формування перемінної частини оборотних активів; формування обсягу інвестиційних ресурсів; забезпечення соціально-побутових потреб своїх робітників тощо).

На третьому етапі визначається максимальний обсяг залучення позикових коштів, який диктується двома основними умовами: граничним ефектом фінансового лівериджу та забезпеченням достатньої фінансової стійкості підприємства.

Оцінка вартості залучення позикового капіталу проводиться в розрізі різноманітних форм позикового капіталу, що залучається підприємством із зовнішніх та внутрішніх джерел.

На п'ятому етапі розраховується потреба в обсягах короткострокових і довгострокових позикових коштів на цілях їх використання в майбутньому періоді.

Форми залучення позикового капіталу диференціюються в розрізі фінансового кредиту; товарного (комерційного) кредиту; інших форм.

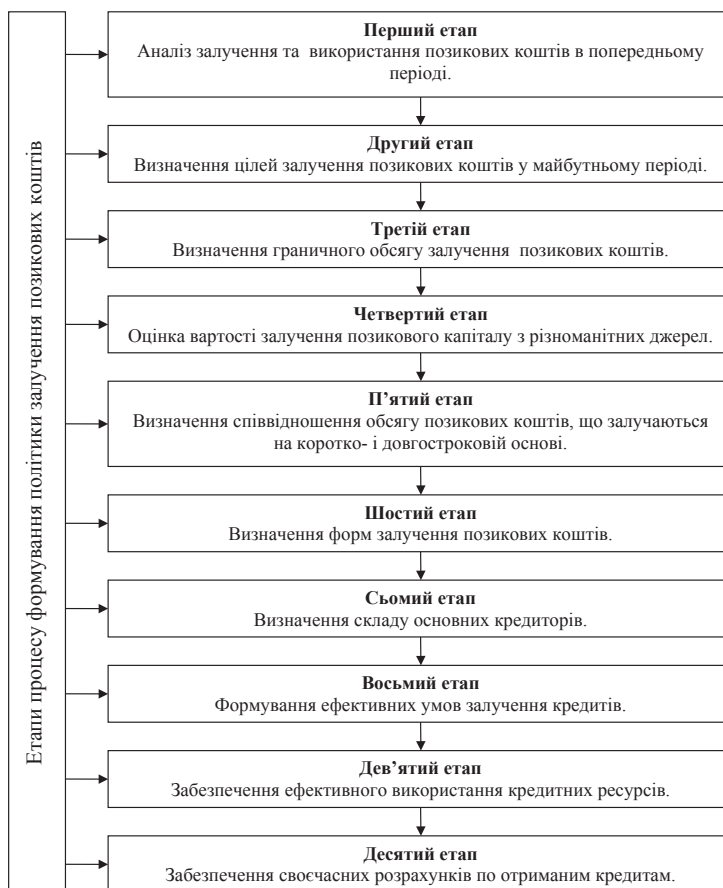

Рис. 2. Етапи процесу формування політики залучення позикових коштів підприємствами

Склад основних кредиторів визначається формами залучення позикових коштів.

До числа найважливіших умов залучення кредитів відносяться: а) термін надання кредиту; б) ставка відсотка за кредит; в) умови виплати відсотка; г) умови виплати суми основного боргу; д) інші умови, пов'язані з одержанням кредиту.

Заключним етапом є забезпечення ефективного використання позикових коштів. Критерієм такої ефективності є показники оборотності та рентабельності позикового капіталу [3].

Склад та зміни у структурі поточних зобов'язань підприємств України за 2011-2012 роки можна простежити з даних табл. 1.

Так, станом на 31.12.2012 року сума поточних зобов'язань збільшилась порівняно із 01.01.2012 року на 375194,1 млн. грн. і становила 2472841,7 млн. грн. Якщо аналізувати складові частини поточних зобов'язань, то можна побачити, що найбільшу частку займає кредиторська заборгованість,

Таблиця 1

Склад та зміни у структурі поточних зобов'язань підприємств України за 2011-2012 роки*

	На 01.01.2012 р.		На 31.12.2012 р.		Відхилення	
	Млн. грн.	Частка у структурі, %	Млн. грн.	Частка у структурі, %	Млн. грн.	Частки у структурі, %
Поточні зобов'язання всього в т. ч.	2097647,6	100,0	2472841,7	100,0	+375194,1	-
короткострокові кредити банків	269255,1	12,8	316987,2	12,8	+47732,1	-
поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	75109,7	3,6	90788,7	3,7	+15679,0	+0,1
кредиторська заборгованість	1753282,8	83,6	2065065,8	83,5	+311783,0	-0,1

* Розроблено автором на основі [5].

як на початок так і на кінець року, а саме: станом на 01.01.2012 року сума заборгованості становила 1753282,8 млн. грн., що у відсотковому співвідношенні дорівнює 83,6%, а станом на 31.12.2012 року сума заборгованості збільшилась на 311783,0 млн. грн. і склала 2065065,8 млн. грн., або 83,5% до загальної суми поточних зобов'язань. Найменшу частку заборгованості у поточних зобов'язаннях займає поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями: 75109,7 млн. грн. та 90788,7 млн. грн. на початок і на кінець 2012 року відповідно. Щодо короткострокових кредитів банків, то їхня частка у загальній структурі поточних зобов'язань станом на 01.01.2012 року та 31.12.2012 року залишилася однаковою (12,8%), проте, в абсолютній величині сума їхня збільшилась порівняно з попереднім періодом на 47732,1 млн. грн.

Дане збільшення позикового капіталу підприємства України можна пояснити тим, що в процесі своєї діяльності суб'єктам господарювання не вистачає власних фінансових ресурсів через що вони змушені залучати їх з зовнішніх джерел саме цим і збільшуючи позиковий капітал. Для більш наочного зображення відобразимо структуру поточних зобов'язань на кінець 2012 року у вигляді діаграми (Рис. 3).

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи вищезазначене, хотілося б відмітити, що удосконалення політики управління позиковими фінансовими ресурсами підприємств слід розглядати як один із головних чинників підвищення ефективності будь-якої виробничо-господарської діяльності. Від цього залежить поліпшення позицій підприємства в конкурентній боротьбі, його стабільне функціонування та динамічний розвиток. Головна

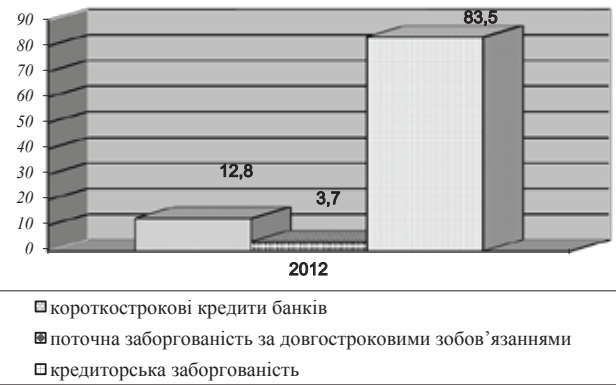

Рис. 3. Структура поточних зобов'язань підприємств України за 2012 рік.*

* Сформовано автором на основі [5].

спрямованість управління фінансовими ресурсами підприємства полягає в оптимізації використання ресурсів підприємства. Система управління фінансовими ресурсами підприємства вважається досить ефективною лише у тому випадку, коли вона дає змогу не лише раціонально використовувати наявні ресурси, а й забезпечувати активний системний пошук можливостей подальшого розвитку підприємства.

Перспективою подальших досліджень є дослідження ролі фінансового капіталу у фінансово-господарській діяльності підприємств. Аналіз теоретико-методологічних підходів щодо функціонування підприємств при залученні позикового капіталу у поточну фінансово-господарську діяльність.

Список літератури:

1. Базартінова О.В. Управління позиковим капіталом підприємств і його основні джерела формування / О.В. Базартінова // Вісник Донецького університету економіки і права. – 2011. – № 2. – С. 125-128.
2. Міокова Г.І. Управління залученням запозичень суб'єктами господарювання / Г.І. Міокова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
3. Райзберг Б.А. Сучасний економічний словник / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, Є.Б. Стародубцева. – М. : Инфра – М., 2008. – 512 с.
4. Семенов Г.А. Оптимізація структури капіталу підприємства / Г.А. Семенов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Рыбицкая А. В.

Львовская государственная финансовая академия

ЗНАЧЕНИЕ ЗАЕМНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ И ПОЛИТИКА ЕГО ФОРМИРОВАНИЯ

Резюме

В статье сформирована необходимость использования субъектами хозяйствования заемного капитала наряду с собственным капиталом. Перечислены основные функции заемного капитала, выделены и охарактеризованы основные этапы процесса формирования политики привлечения заемных средств предприятиями. Проведен анализ состава и структуры текущих обязательств предприятий Украины за 2011-2012 годы.

Ключевые слова: заемный капитал, функции заемного капитала, политика привлечения заемного капитала.

Rybitska A. V.

Lviv State Financial Academy

VALUE LOAN CAPITAL OF THE ENTERPRISE AND ITS POLICIES FORMATION

Summary

The article generated the need for entities to use debt and equity capital simultaneously. The main debt capital functions are described. The basic stages in the policy of attracting debt capital by various enterprises are highlighted as well. The analysis of Ukrainian enterprises' current obligations structure for 2011-2012 years has been made.

Key words: loan capital, debt capital functions, policies to attract debt capital.